

LAUSUNTO

1 (7)

16.5.2008

Dnro
551/5702/08

Maa ja metsätalousministeriö

PL 30
00023 VALTIONEUVOSTO

MAA-JA METSÄTALOUS-
MINISTERIÖ

19.05.2008

HARE MMM 022:00/2008

Lausuntopyyntönnä 3.4.2008

Kalastuslain kokonaisuudistus

Maa- ja metsätalousministeriö on valmistelemassa hallitusohjelmaan kirjattua kalastuslain kokonaisuudistusta ja pyytää näkemyksiä valmistelutyötä varten erityisesti seuraavista asioista:

- Nykyisen kalastuslain soveltamisessa olleet ongelmat?
- Uudistettavan kalastuslain tavoite/tavoitteet?
- Uudistettavan kalastuslain rakenne, asioiden ryhmittely?
- Erillisselvitykset, joita lain uudistamiseksi tulisi tehdä?
- Muut asiat, joita lain uudistamisessa tulisi ottaa huomioon?

Annetuista lausunnoista kootaan muistio, joka annetaan sitten perustettavien valmisteluelinten käyttöön.

Uudenmaan TE-keskuksen kalatalousyksikkö lausuu edellä olevan johdosta seuraavaa.

1. Nykyisen kalastuslain soveltamisessa olleet ongelmat Uudellamaalla

1.1 Taustaa

Yli neljäsosa Suomen väestöstä asuu Uudellamaalla. Vuonna 2007 alueella asui 1,5 miljoonaa asukasta Uudenmaan asukastiheyden ollessa jo keskieurooppalaista luokkaa. Helsingin metropolialue on ainoa laaja asukaskeskittymä maassamme ja tämän maamme suurimman kasvukeskuksen talouden ja väestön arvioidaan kasvavan edelleen voimakkaasti.

Uudenmaan TE-keskus, Maistraatinportti 2, PL 15, 00241 HELSINKI, puh. 010 60 21000, faksi 010 60 21500, www.te-keskus.fi
Nylands TE-central, Magistratsporten 2, PB 15, 00241 HELSINGFORS, tfn 010 60 21000, fax 010 60 21500

Työvoima- ja elinkeinokeskus Arbetskrafts- och näringscentralen

16.5.2008

Dnro
551/5702/08

Myös neljäsosa maamme vapaa-ajankalastajista asuu Uudellamaalla. Vuonna 2006 heitä asui Uudenmaan TE-keskuksen toimialueella 474 000 ja kalasti Uudellamaalla 209 000 henkilöä. Alueella kalastavien vapaa-ajankalastajien määrä on laskenut. Myös ammattikalastajien määrä (noin 240) on hiljalleen pudonnut ja lukumäärä todennäköisesti laskee kalastajien ikääntymisen ja kalastuksen kannattavuusongelmien vuoksi edelleen. Uudenmaan kalastusmatkailupotentiaali on suuri ja kalastukseen tukeutuva matkailuyrittäminen todennäköisesti kasvaa väkimäärän ja turismin lisääntyessä.

Vesien käyttöpaine, ml. kalastus, on ja tulee olemaan Uudellamaalla suurta. Tämä heijastuu tarpeina mm. elinvoimaisten kalakantojen ylläpitämiseksi, monipuolisten kalastuspaikkojen lisäämiseksi, kalavesien tilan parantamiseksi, kalastuksen helpottamiseksi sekä kalastajien informoimiseksi mm. lupajärjestelmistä, kalastuskohteista ja -rajoituksista.

1.2 Kalastusalue toiminta

Vesien omistus pohja on hyvin pirstoutunut Uudellamaalla. Alueella on poikkeuksellisen paljon jaettuja yksityisvesiä ja pieniä osakaskuntia, joista moni on vapautettu toiminnasta pienen kokonsa vuoksi. Vain osa osakaskunnista on järjestäytynyt ja uusintanut sääntönsä.

Vuoden 1982 kalastuslain uudistuksessa katsottiin kalastusaluejärjestelmän olevan keino kalavesien yhtenäiselle käytölle ja hoidolle omistuksellisesti pirstaloituneissa kalavesissämme. Kalastusaluejärjestelmä ei ole kuitenkaan Uudellamaalla toiminut lain tarkoittamalla tavalla.

Kalastusaluejärjestelmä lähti alueella selvästi muuta maamme hitaammin liikkeelle. Pitkien rajavalitusten lopputuloksena kalastusalueiden rajat eivät muodostuneet kalastuslain mukaisiksi. Uudenmaan rannikolla rajat noudattavat lähinnä kuntarajoja. Kalastusalueet ovat kalataloudellisesta aivan liian pieniä ja niiden rajat pilkkovat monia merenlahtia ja jokia. Rajojen tulisi kulkea TE-keskuksen käsityksen mukaan alueen vesistöjen valuma-alue rajojen mukaisesti eikä Uudenmaan merialueelle ole perusteita muodostaa kuin muutama kalastusalue.

Kalastusalueet saavat rahat toimintaansa TE-keskuksista ilman tulostavoitteita täysin muodollisen haun kautta. Kalastusalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmien merkitys kalavesien hoidossa on jäänyt vähäiseksi. Käyttö- ja hoitosuunnitelmia ei TE-keskus lain mukaan hyväksy, vaan ne lähetetään TE-keskukseen vain tiedoksi.

Suurin osa Uudenmaan kalastusalueista on pysynyt hyvin passiivisina toimissaan. Viime aikoina kalastusalueet ovat ryhtyneet kuitenkin säätelemään omaehtoisesti kalastusta (rauhoituspöytä, alamitta- ja

16.5.2008

Dnro
551/5702/08

solmuvälinostot). Moni säätelypäätös on kuitenkin ollut asiantuntematon ja selvästi laitton ja niitä on kumottu TE-keskuksen valitusten kautta.

Kalastusalueiden TE-keskukselta saamat korvaukset vesien omistajille (kalastuksenhoitomaksu- ja viehekorttivarat) eivät läheskään aina kulkeudu asiallisesti vesien omistajille. Uudellamaalla on ollut tapauksia epäselvistä ja laittomuutta hipovista kalastusalueiden ratkaisuihin korvausrahojen jaon osalta. MMM:n suositukset kalastusalueiden taloushallinnon järjestämiseksi (2008) otettiin siksi TE-keskuksessa vastaan suurella tyytyväisyydellä.

Lisäksi TE-keskusten rooli ko. korvausten jakamisessa on ilmeisen turha. Korvausten maksaminen voitaisiin hoitaa kokonaan esim. maanmittauslaitoksista, jotka ylläpitävät korvausten maksamiselle välttämätöntä kiinteistötietojärjestelmää.

1.3 Kalatalouden edistäminen

Korvausten maksaminen vesien omistajille kalatalouden edistämisvaroista yleiskalastusoikeuksin tapahtuvasta pilkinnästä ja onginnasta on TE-keskuksen mielestä vähintäänkin kyseenalaista. Kyseessä on marjastukseen ja sienestykseen rinnastettava jokamiehenoikeus, joista viimeksi mainituista ei makseta korvauksia maan omistajille.

Kalatalouden edistämisvarat tulisi kohdentaa ensisijaisesti kalavesien hoitoon. Pelkästään kalavesien kunnostuksiin tarvittaisiin Uudellamaalla ympäristökeskuksen tuoreen selvityksen mukaan yli 9 miljoonaa euroa, kun TE-keskus saa käyttöönsä MMM:n kalataloudellisia kunnostusvaroja vuosittain noin 100 000 euroa. Vaurioituneiden ja rakennettujen kalavesien hoitoon tulisi saada huomattavasti lisää resursseja.

1.4 Vaelluskalakantojen elvyttäminen

Uudenmaan kalavedet ovat monipuoliset ja tuottavat. Ihmistoiminnan vaikutus alueella on kuitenkin poikkeuksellisen voimakasta. Alueen vesistöt kuuluvat heikkolaatuisimpiin maassamme. Vesistöihin kohdistuu huomattavan suurta kuormitusta ja niitä on rakennettu ja rakennetaan edelleen ahkerasti.

Maamme yhdeksästä alkuperäisestä erittäin uhanalaisesta meritaimenkannasta neljä kutee Uudenmaan joissa. Suomenlahden meritaimenkantojen elvyttämiseksi on tehty ohjelma, kunnostettu kutujokia, käyty kalaväylän merkitysoimituksia jokien edustoilla ja nostettu kalastusalueiden, TE-keskusten ja viimeksi MMM:n toimesta meritaimenen alamittaa ja sen pyyntiin tarkoitettujen verkkojen solmuväliä. Toimet eivät kuitenkaan ole olleet riittäviä, vaan vaarana on ko. kantojen katoaminen.

16.5.2008

Dnro
551/5702/08

Kestävään kalastukseen tähtäävässä kalastuksen säätelyssä kalastusalueet eivät ole ryhtyneet riittäviin toimiin, vaikka niille siirrettiin päätösvaltaa vuoden 1994 kalastuslain muutoksella. Kalastusalueiden toimialueet ovat laajalti liikkuvien vaelluskalojen säätelyyn lisäksi liian pieniä ja nykyiset lain mukaiset merkityt kalaväylät ovat liian kapeita turvaamaan kalojen nousua kudulle.

Koska TE-keskuksen nykyinen toimivalta kalastuksen säätelyssä on riittämätön, tulisi TE-keskuksen mahdollisuutta rajoittaa kalastusta lisätä ainakin uhanalaisten kalakantojen säilyttämiseksi ja elvyttämiseksi. Myös yleisen kalatalousedun valvonta ja kalastusalueiden tulosoitus tulisi määrittää selkeästi TE-keskusten kalatalousyksiköiden tehtäviin.

1.5 Läänikohtainen viehekorttijärjestelmä

Kalastusalueiden yhtenäislupia viehekalastukselle ei Uudellamaalle ole saatu muodostumaan kuin muutama ja lupatilanne on ollut Uudellamaalla Saaristomeren tavoin jo hyvin pitkään kehittymätön. Läänikohtainen viehekorttijärjestelmä toi näin ollen suuren parannuksen alueelle ja on edelleen hyvin tarpeellinen.

Järjestelmään kuuluvat KL 11 §:n mukaiset kalastuskiellot ovat kuitenkin osoittautuneet kalataloudellisesti useilta osin epätarkoituksenmukaisiksi erityisesti merilintujen pesimärauhan turvaamisen ja liiallisen häirinnän estämisen osalta. Kieltojen kalastusaluekohtainen enimmäispinta-ala 25 % on aiheuttanut edelleen sekaannusta hakijoiden taholta ja on harhaanjohtava. Lisäksi lohi- ja siikapitoisten vesistöjen koski- ja virtapaikkojen tarkka määrittäminen on ainakin Uudenmaan virtavesissä täysin mahdotonta.

1.6 Ammattikalastajien ja kalastusmatkailuyrittäjien toiminta

Kotitarvekalastuksen merkitys maassamme on vähentynyt aivan olennaisesti, mutta äskettäin muutetussa kalastusasetuksessa on kotitarve- ja virkistyskalastajilla edelleen mahdollisuus harjoittaa verkkokalastusta liian suurilla pyydysmäärillä. Raja vapaa-ajankalastuksen ja ammattikalastuksen välillä on saatava mm. sallittujen pyydysten osalta huomattavasti nykyistä suuremmaksi.

Vesien pirstoutunut omistus ja pula kalavesistä vaikeuttaa ammattikalastajien toimintaa Uudellamaalla. Ammattikalastuksen edistämisen yksi tärkeimmistä keinoista on riittävien vesialueiden saanti käyttöön. Kalavesien varaamismahdollisuus ammattikalastukseen on säädettävä selkeästi joko kalastusalueiden tai TE-keskusten toimivaltaan kuuluvaksi.

Omistuksellisesti pirstaloituneiden vesien ja niiden omistajien nuivan suhtautumisen vuoksi moni Uudellamaalla kalastusmatkailua

16.5.2008

Dnro
551/5702/08

harjoittava yrittäjä on joutunut tukeutumaan läänikohtaiseen viehelupaan. KKO:n päätöksen mukaan tämä ei kuitenkaan ole laillista. Koska riittäviä lupia on ko. yrittäjien Uudeltamaalta perin hankalaa saada, luo tämä kovia paineita kalastuslain muuttamiseksi.

1.7 Kalastuksen valvonta

Kalastuksen valvonnassa on Uudellamaalla ollut monia tapauksia, joissa kalastuksen valvoja on ylittänyt toimivaltuutensa ja saanut tuomion käräjäoikeudessa. Valvonta ei siten aina ole ollut ammattimaista, vaan jopa mielivaltaista. TE-keskuksen omassa valvonnassa turhauttavaa on puolestaan, että syyttäjälle tehty kalastuslain rikkomusilmoitukset eivät aina johda syytteeseen ja tuomiot ovat hyvin lieviä, jolloin ne eivät toimi edes pelotteena.

2. Uudistettavan kalastuslain tavoite/tavoitteet

Seuraavassa joitakin uudistettavan lain tavoitteita, joita Uudenmaan TE-keskus pitää tärkeinä:

- Kestävä kalastus
- Kalavesien hyvä ekologinen tila
- Monimuotoiset ja tuottavat kalakannat
- Elpyneet ja elinvoimaiset vaelluskalakannat
- Elämyksiä tuottava vapaa-ajankalastus, joka lisää kansalaisten viihtyvyyttä ja hyvinvointia
- Kannattava ammattikalastus, joka on todellisten ammattilaisten käsissä
- Kasvava kalastusmatkailusektori
- Toimivat, yhteistyökykyiset ja –haluiset ja kalataloudellisesti järkevät kalastusalueet tai nykyisen kalastusaluejärjestelmän lakkauttaminen.
- Riittävät resurssit kalavesien hoitoon
- Toimivat yleiskalastusoikeudet
- Uskottava ja tehokas kalastuksen valvontajärjestelmä

3. Uudistettavan kalastuslain rakenne, asioiden ryhmittely?

16.5.2008

Dnro
551/5702/08

Kalastuslain rakenne ja ryhmittely voisi olla esimerkiksi seuraavanlainen:

- Kalastusoikeus ja kalavesien hallinto
- Monipuolisten kalastusmahdollisuuksien turvaaminen
- Kalastuksen edistäminen (ml. ammatti- ja vapaa-ajankalastus ja kalastusmatkailu)
- Kalojen elinympäristön tilasta huolehtiminen
- Kalakantojen säilyttäminen ja vahvistaminen
- Kalastuksen valvonta ja rangaistussäännökset
- Erinäiset säännökset
- Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

4. Erillisselvitykset, joita lain uudistamiseksi tulisi tehdä?

- Kalastusalueiden nykyinen toiminta-analyysi ja selvitys paikallisten kalavesien ja kalavarojen nykyistä tehokkaammaksi yhteishallinnoksi.
- Selvitys tehokkaimmista ja tarkoituksenmukaisimmista tavoista säädellä kalastusta: MMM/TE-keskukset/kalastusalueet/osakaskunnat
- Selvitys tehokkaimmista ja tarkoituksenmukaisimmista keinoista järjestää ja resursoida kalavesien hoito
- Vaelluskalakantojen (ml. meritaimen) hyödyntämisen ja elvyttämisen sosio-ekonomiset selvitykset

5. Muut asiat, joita lain uudistamisessa tulisi ottaa huomioon?

Kalastuslain kokonaisuudistus tulee kestävänsä todennäköisesti pitkään. Jo alan sisällä on erilaisia intressejä edustavia toimijoita runsaasti. Lisäksi tahoja on runsaasti myös substanssin ulkopuolta, joita lain uudistus koskee yhtälailla. Kärjistyviä asenteita ja ristiriitoja tulee riittämään. Uudenmaan TE-keskuksella on tästä runsaasti kokemusta.

Tärkeimpänä keinona lakiuudistuksen läpi saamiseksi kohtuullisessa ajassa on prosessin hoitaminen mahdollisimman avoimesti ja kaikkia osapuolia aidosti kuulemalla.

LAUSUNTO

7 (7)

16.5.2008

Dnro
551/5702/08

Kalatalousjohtaja

Markku Marttinen

Kalataloustarkastaja

Kai Samanen